
OBSAH

1. Úvod	9
1.1 Stručný přehled vývoje disciplíny	9
1.2 Psychologie osobnosti versus obecná psychologie	10
1.3 Tři otázky psychologie osobnosti	12
2. Předmět psychologie osobnosti	16
2.1 Definice pojmu „osobnost“	16
2.2 Přehled „klasických“ definic osobnosti	17
2.3 Rozbor současných psychologických vymezení osobnosti	18
3. Metody psychologického rozboru osobnosti	22
3.1 Psychologická strategie explorace osobnosti	23
3.1.1 Idiografický přístup	23
3.1.2 Nomotetický přístup	24
3.1.3 Nomotetický versus idiografický přístup	25
3.1.4 Komplementárnost idiografických a nomotetických metod	27
3.2 Logický status psychologických pojmů	28
4. Skladba osobnosti	32
4.1 Dvojitý význam pojmu „struktura“	33
4.2 Jungovo analytické pojetí osobnostní skladby	33
4.2.1 Struktura osobnosti	34
4.3 Raymond B. Cattell	35
4.3.1 Struktura osobnosti	36
4.3.2 Primární a sekundární faktory osobnosti	37
5. Dynamika osobnosti	41
5.1 Obecné pojmové vymezení	41
5.2 Dva modely dynamického výkladu osobnosti	42
5.3 Analytická teorie osobnostní dynamiky	43
5.3.1 Dynamické principy	43
5.3.2 Dynamické dispozice	45
5.4 Raymond B. Cattell	47
5.4.1 Dynamické rysy	48
5.4.2 Dynamická spleť	48
6. Vývoj osobnosti	52
6.1 Zdroje utváření osobnosti	53
6.2 Vnitřní činitele	53
6.3 Vnější činitele vývoje	55
6.4 Modely výzkumu vnitřních a vnějších činitelů vývoje osobnosti	57
6.5 Odhad významu vnitřních a vnějších činitelů vývoje osobnosti	58
6.6 Kontinuita versus diskontinuita vývoje	59
6.6.1 Model kontinuity	59
6.6.2 Model diskontinuity	60

7. Temperament	64
7.1 Teorie temperamentu	65
7.2 Humorální teorie Hippokrata	66
7.3 Neurofyziologická teorie I. P. Pavlova	68
7.4 Psychometrická teorie H. J. Eysencka	69
7.5 Konstituční pojetí temperamentu Kretschmera	71
7.6 Antropometrická teorie W. Sheldona	72
7.7 Empirické šetření souvislosti mezi časnými projevy temperamentu a budoucím psychosociálním vývojem člověka	74
8. Charakter	79
8.1 Předvědecké pojetí charakteru	80
8.2 Současné psychologické koncepte o charakteru	81
8.3 Klasická psychoanalýza	81
8.3.1 Typy charakteru	83
8.4 Frommovo pojetí charakteru	86
8.5 Reichovo pojetí charakteru	89
9. Morálka	94
9.1 Jean Piaget: Dvě etapy vývoje morálky	96
9.2 Lawrence Kohlberg: tři vývojové kvality morálky	97
9.3 Současný výzkum Kohlbergových vývojových stadií	99
9.4 Jsou rozdíly v morálce mezi muži a ženami?	100
10. Teoretické základy psychologie osobnosti	103
10.1 Formální vlastnosti psychologického výkladu osobnosti	103
10.2 Obsahové vlastnosti psychologických teorií osobnosti	104
11. Psychoanalytická perspektiva	112
11.1 Skladba osobnosti	113
11.1.1 Topografický model	114
11.1.2 Strukturální model	115
11.2 Dynamika osobnosti	117
11.2.1 Instinkt	117
11.2.2 Dělení psychické energie	118
11.2.3 Dynamická souhra osobnostních subsystémů	119
11.2.4 Úzkost	120
11.3 Vývoj osobnosti	121
11.3.1 Napětí, učení a vývoj osobnosti	121
11.4 Další vývoj psychoanalýzy	122
12. Perspektiva osobnostních rysů	127
12.1 Psychologický výzkum rysů	128
12.1.1 Sémantická analýza osobnostních pojmů	128
12.1.2 Psychologie osobnostních faktorů	130
12.2 Psychologické měření osobnostních vlastností	133
12.3 Současné empirické šetření rysů	134
13. Humanisticko-existenciální perspektiva	139
13.1 Základní postuláty teorie	140
13.2 Maslowova koncepce sebeaktualizované osobnosti	140
13.3 Rogersovo klientocentrické pojetí osobnosti	141
13.4 Self	142

13.4.1	Typy Self	143
13.4.2	Hodnocení Self	143
13.4.3	Výhody, nevýhody a pseudovýhody sebeúcty	144
13.5	Hodnocení humanisticko-existenciální perspektivy	146
14.	Sociálně-kognitivní perspektiva	150
14.1	Modely interakce osobnost-prostředí	151
14.2	Prožitek osobnostní kontroly	152
14.2.1	Místo kontroly	152
14.2.2	Psychologická interpretace místa kontroly	153
14.3	Naučená bezmocnost	154
14.3.1	Další výzkumná šetření naučené bezmocnosti	155
14.4	Problém hodnocení osobnostních projevů	156
14.5	Kritika sociálně-kognitivní perspektivy	157
14.6	Srovnání hlavních psychologických přístupů osobnosti	158
15.	Já	161
15.1	Já a příbuzné pojmy	162
15.2	Já jako objekt	162
15.2.1	Vymezení vlastního Já	164
15.2.2	Kategorické Já	164
15.3	Já jako subjekt	165
15.3.1	Pocit vlastní zdatnosti	165
15.3.2	Pocit jedinečnosti	167
15.3.3	Pocit stability	167
15.3.4	Uvažování o vlastním Já	168
15.3.5	Sebeúcta	169
15.3.6	Vývoj sebeúcty	169
16.	Obranné mechanismy Já	175
16.1	Stručný přehled jednotlivých mechanismů obrany	176
16.2	Společné charakteristiky obranných mechanismů	178
17.	Motivy a motivace osobnosti	180
17.1	Původ motivů	181
17.1.1	Člověk – hračka osudu	182
17.1.2	Člověk – rozumný vládce	182
17.1.3	Člověk – stroj	183
17.1.4	Člověk – zvíře	183
17.1.5	Člověk – produkt společnosti	183
17.1.6	Člověk – nevědomé bytí	184
17.2	Klasifikace motivů	184
17.2.1	Vrozené versus získané motivy	184
17.2.2	Primární versus sekundární motivy	185
17.2.3	Biologické versus sociální motivy	185
17.2.4	Maslowova hierarchie motivů	185
17.3	Identifikace motivů	186
17.4	Druhy motivů	187
17.4.1	Potřeba jídla	187
17.4.2	Sebepotvrzení	188
17.4.3	Sexuální chování	191
17.4.4	Zvědavost	192

18. Frustrace, úzkost, konflikt	195
18.1 Frustrace motivů	195
18.2 Frustrace a napětí	197
18.3 Účinky frustrace	198
18.4 Konflikt	200
19. Emoce a osobnost	204
19.1 Emoce a vrozenost	205
19.2 Emoce a učení	207
19.2.1 Sociální učení a vznik emocí	207
19.2.2 Kultivace emocionálního projevu	208
19.3 Klasifikace lidských emocí	210
20. Poznávací funkce osobnosti	218
20.1 Základní poznávací procesy a dispozice osobnosti	219
20.2 Složitě poznávací procesy a dispozice osobnosti	224
20.2.1 Vývoj pojmů	224
20.2.2 Řešení problému	225
20.2.3 Tvůrčí myšlení	227
21. Poruchy osobnosti	241
21.1 Vymezení pojmu	242
21.2 Charakteristika osobnostních poruch	243
21.3 Dílčí poruchy osobnosti	243
21.3.1 Paranoidní porucha osobnosti (F 60.0)	244
21.3.2 Schizoidní porucha osobnosti (F60.1)	245
21.3.3 Disociální (antisociální) porucha osobnosti (F60.2)	246
21.3.4 Emocně nestabilní porucha osobnosti (F60.3)	247
21.3.5 Histrionská porucha osobnosti (F60.4)	249
21.3.6 Anankastická porucha osobnosti (F60.5)	249
21.3.7 Vyhýbavá porucha osobnosti (F60.6)	250
21.3.8 Závislá porucha osobnosti (F60.7)	251
21.3.9 Jiné specifické poruchy osobnosti (F60.8)	252
Literatura	258
Shrnutí	267
Summary	269
Rejstřík věcný	271
Rejstřík jmenný	283